

3T Tanım Tenkit Teori Description Critique Theoria

Kırmızı Kalem (A Review on Literary Subjects in Halit Ziya's Forty Years), Author Ali Algül (İksad Publishing House, Ankara, 2020), 310 pp.

Kırmızı Kalem (Halit Ziya'nın Kırk Yıl Adlı Kitabında Geçen Yazınsal Konular Üzerine Bir İnceleme), Yazar Ali Algül (İksad Yayınevi, Ankara, 2020), 310 s.

Fatma Kızıltaş Akşam^{1*}

¹ Ministry of National Education, Ağrı/Türkiye| <https://ror.org/00jga9g46>

<https://orcid.org/0009-0002-6239-1361>, fatmaaksam36@gmail.com

Milli Eğitim Bakanlığı, Ağrı/Türkiye| <https://ror.org/00jga9g46>

<https://orcid.org/0009-0002-6239-1361>, fatmaaksam36@gmail.com

* Corresponding author

Book Review

History

Received: 11/01/2023

Accepted: 25/12/2023

Published: 27/12/2023

Pub Date Season: December

Plagiarism

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyrights & Licensing

The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethical Statement

It is declared that scientific and ethical principles were complied with during the preparation of this study and all the studies utilised are mentioned in the bibliography.

Conflicts of Interest

No conflict of interest declared.

Financial Support

No external funding was used to support this research.

Citation

Kızıltaş Akşam, F. (2023). "Kırmızı Kalem (A Review on Literary Subjects in Halit Ziya's Forty Years), Author Ali Algül (İksad Publishing House, Ankara, 2020), 310 pp.". *Description Critique Theoria*, 1: 30-34.

Abstract

Assoc. Prof. Ali Algül, in his study titled *Kırmızı Kalem (A Review on Literary Subjects in Halit Ziya's Forty Years)*, started with the subjects in Halit Ziya's Forty Years and then shed light on the dark points of the pre-Servet-i Fünûn and Servet-i Fünûn periods. According to the author, only one master's thesis has been written on Kırk Yıl and no other scientific study has been conducted on this work. For this reason, the writing of this work is important in terms of revealing some of the issues that need to be illuminated and reflecting the mentality of the period based on Halit Ziya's memoir Forty Years. This work, which is the product of a long study, has been written to fill an important gap in Turkish literature in general and Servet-i Fünûn in particular. Dr Algül's choice of the title of his work was influenced by the fact that many works of high literary value were stuck in the red pen and this constituted a major obstacle to productivity. In the preface of the book, the author states that the purpose of writing this book is to reveal the literary issues in Forty Years, which he defines as the black box of Servet-i Fünûn Literature. Again in the preface, the author states that *The Red Pen (An Investigation on Literary Subjects in Halit Ziya's Forty Years)* consists of three parts: "Introduction", "Conclusion", "Bibliography", "Appendices", and "Index" and gives information about these parts.

Keywords: Literature, Kırmızı Kalem, Halit Ziya, Forty Years, Ali Algül

Kitap Değerlendirmesi

Süreç

Geliş: 11/01/2023
Kabul: 25/12/2023
Yayın Tarihi: 27/12/2023
Yayın Sezonu: Aralık

Benzerlik

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.

Telif Hakkı & Lisans

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman

Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Atıf

Kızıltaş Akşam, F. (2023). "Kırmızı Kalem (Halit Ziya'nın Kırk Yıl Adlı Kitabında Geçen Yazınsal Konular Üzerine Bir İnceleme), Yazar Ali Algül (İksad Yayınevi, Ankara, 2020), 310 s.". *Tanım Tenkit Teori*, 1: 30-34.

Öz

Doç. Ali Algül, *Kırmızı Kalem (Halit Ziya'nın Kırk Yıl Adlı Kitabında Geçen Yazınsal Konular Üzerine Bir İnceleme)* isimli çalışmasında Halit Ziya'nın *Kırk Yıl* adlı eserinde geçen konulardan başlamış devamında Servet-i Fünûn öncesi ve Servet-i Fünûn döneminin karanlık noktalarına ışık tutmuştur. Yazarın belirttiğine göre *Kırk Yıl* üzerine sadece bir yüksek lisans tezi çalışması kaleme alınmış ve bu eser üzerine başka herhangi bir bilimsel çalışma yapılmamıştır. Bu sebeple bu eserin kaleme alınması Halit Ziya'nın *Kırk Yıl* isimli anı kitabından hareketle dönemin aydınlatmaya ihtiyaç duyulan bazı konularının gün yüzüne çıkarılması ve dönemin zihniyetini yansıtmaya açısından önem arz etmektedir. Uzun bir çalışmanın ürünü olan bu eser özelde Servet-i Fünûn genelinde ise Türk edebiyatında önemli bir boşluğu doldurmak üzere kaleme alınmıştır. Dr. Algül'ün eserinin ismini seçmesinde edebi değeri yüksek birçok eserin kırmızı kaleme takılması ve bunun üretkenlik önünde büyük bir engel teşkil etmesi yazarı eserin ismini seçmesinde etkilemiştir. Kitabın önsözünde yazar, bu kitabı yazma amacını Servet-i Fünûn Edebiyatı'nın kara kutusu diye tanımladığı *Kırk Yıl*'daki yazınsal konuların açığa çıkarmak olduğunu dile getirmiştir. Yine önsözde yazar, *Kırmızı Kalem'in (Halit Ziya'nın Kırk Yıl Adlı Kitabında Geçen Yazınsal Konular Üzerine Bir İnceleme)*, "Giriş", "Sonuç", "Kaynakça", "Ekler", ve "Dizin" dışında üç bölümden oluştuğunu belirtip bu bölümler hakkında bilgi vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Kırmızı Kalem, Halit Ziya, Kırk Yıl, Ali Algül

Doç. Dr. Ali Algül, Tokat'ın Zile ilçesinde doğar. Orta öğrenimini İstanbul'da tamamlar. Lisans eğitimini Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde; yüksek lisans ve doktora eğitimini Hacettepe Üniversitesi'nde tamamlar. Halen Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde görev yapmaktadır.

Doç. Ali Algül, *Kırmızı Kalem (Halit Ziya'nın Kırk Yıl Adlı Kitabında Geçen Yazınsal Konular Üzerine Bir İnceleme)* isimli çalışmasında Halit Ziya'nın *Kırk Yıl* adlı eserinde geçen konulardan başlamış devamında Servet-i Fünûn öncesi ve Servet-i Fünûn döneminin karanlık noktalarına ışık tutmuştur. Yazarın belirttiğine göre *Kırk Yıl* üzerine sadece bir yüksek lisans tezi çalışması kaleme alınmış ve bu eser üzerine başka herhangi bir bilimsel çalışma yapılmamıştır. Bu sebeple bu eserin kaleme alınması Halit Ziya'nın *Kırk Yıl* isimli anı kitabından hareketle dönemin aydınlatmaya ihtiyaç duyulan bazı konularının gün yüzüne çıkarılması ve dönemin zihniyetini yansıtması açısından önem arz etmektedir. Uzun bir çalışmanın ürünü olan bu eser özelde Servet-i Fünûn genelde ise Türk edebiyatında önemli bir boşluğu doldurmak üzere kaleme alınmıştır.

Dr. Algül'ün eserinin ismini seçmesinde edebi değeri yüksek birçok eserin kırmızı kaleme takılması ve bunun üretkenlik önünde büyük bir engel teşkil etmesi yazarı eserin ismini seçmesinde etkilemiştir.

Kitabın önsözünde yazar, bu kitabı yazma amacını Servet-i Fünûn Edebiyatı'nın kara kutusu diye tanımladığı *Kırk Yıl*'daki yazınsal konuların açığa çıkarmak olduğunu dile getirmiştir. Yine önsözde yazar, *Kırmızı Kalem'in (Halit Ziya'nın Kırk Yıl Adlı Kitabında Geçen Yazınsal Konular Üzerine Bir İnceleme)*, "Giriş", "Sonuç", "Kaynakça", "Ekler", ve "Dizin" dışında üç bölümden oluştuğunu belirtip bu bölümler hakkında bilgi vermiştir.

Algül, eserin giriş bölümünde Yeni Türk Edebiyatı'nın gelişimi hakkında çeşitli bilgiler yer almaktadır. Türkiye'de yeni edebiyatın başlangıcı bu dönemde edebiyatın iki kola ayrılması ve bu dönemde kaleme alınan edebi türler hakkında bilgi verir.

Tanzimat'ın birinci kuşağında sanat halka yönelik yapılırken ikinci döneminde değişen siyasi atmosfer nedeniyle sanat halka sırtını dönmüştür ve Servet-i Fünûn edebiyatının temelleri de ikinci dönemin üstüne kurulmuştur. Tanzimat dönemiyle edebiyata giren roman bu dönemde Halit Ziya'nın ellerinde asıl kimliğine kavuşur ve bir tür olarak roman teknik açıdan sağlam temellere oturtulur. Yaşamının son dönemlerinde roman yazmayı bırakan Halit Ziya anılarını kaleme almıştır. Algül, bu bilgiler yanında Türk edebiyatında ve dünya edebiyatında anının gelişimi hakkında bilgiler vermiştir.

Eserin birinci bölümü sanat, tiyatro, çeviri ve eleştiri olmak üzere dört başlıktan oluşmaktadır. Sanat başlığında, *Kırk Yıl*'da Halit Ziya'nın üzerinde durduğu sanatlar incelenir. Halit Ziya, sanat olarak "mimari" ve "heykel" e değinmezken "müzik" ve "resim" den söz eder.

Yazar, tiyatro başlığında Türk ve dünya edebiyatında tiyatronun gelişimi hakkında bilgi verir. Halit Ziya'nın tiyatroyla ilgili düşünce ve değerlendirmelerine yer verir. Halit Ziya'nın tiyatroya ilgisi küçük yaşlarda başlar. *Kabus* isimli üç perdelik bir oyun yazar ve uyarlamalar yapar. Halit Ziya sadece bir tiyatro kaleme almakla kalmaz aynı zamanda iyi bir tiyatro okuru ve izleyicisidir.

Çeviri başlığında çevirinin önemi, batılılaşmanın etkisiyle Osmanlı'nın yönünü Batı'ya çevirmesi ve Batı kültürüne kurtarıcı gözüyle bakan Osmanlı bu kültürü edinmek için çeviriye ağırlık verdiğine değinir. Halit Ziya da çeviriden uzak kalmaz. Bu bölümde Halit Ziya'nın çevirilerle ilgili değerlendirmelerine yer verilmeyle birlikte Halit Ziya'nın çeviriye yaklaşımı ve çevirinin onun hayatındaki yerine değinmiştir.

Eleştiri başlığında ise yazar, eleştirinin Türk ve dünya edebiyatında gelişimi hakkında bilgi vermiştir. Eleştirinin Servet-i Fünûn döneminde geldiği noktalara değinmiş ve Halit Ziya'nın *Kırk Yıl*'da eleştiriyi ilgili değerlendirmelerine yer vermiştir.

Eserin ikinci bölümü iki ana başlık ve on sekiz alt başlıktan meydana gelmiştir. İlk başlık olan Türk Edebiyatı başlığının Servet-i Fünûn Edebiyatı'ndan Önceki Türk Edebiyatı alt başlığında yazar, Halit Ziya'nın *Kırk Yıl*'da az da olsa Divan Edebiyatı ve Tanzimat Edebiyatı'na değindiği dile getirmiştir. Bunun nedeni de Fransız edebiyatını örnek almaları olduğunu belirtir. Halit Ziya ve arkadaşlarının Fransız edebiyatı hakkındaki düşüncelerine yer verir. Onlar Türk edebiyatından ziyade Fransız edebiyatının onları beslediğini dile getirmiş ve daha çok Fransız edebiyatına borçluyuz ifadelerini kullanmışlardır. Genel olarak bu başlıkta Tanzimat edebiyatının bir yenileşme süreci olduğunu ama bu süreci oluşturanların da bunun çok farkında olmadığını dile getirmiş, devamında yeni edebiyatın oluşmasının uzun bir süreç olduğunu ve bu konuda gelecek nesillere de iş düştüğünü belirtmiştir.

Servet-i Fünûn Edebiyatı başlığında Ortam, Tanışmaları ve Akıma Dönüşmeleri, Eski Edebiyat Yanlılarıyla Yaptıkları Kavgalar, Dağılışları ve Sonrası, Türk Edebiyatına ve Diline Katkıları alt başlıkları yer almıştır. Sırasıyla bu başlıklarda Servet-i Fünûn'un içine doğduğu II. Abdülhamit döneminin baskıcı tutumlarının edebiyata yansımalarına değinirken II. Abdülhamit'in kendisine tehlikeli görünen kimi yazarları küçük memuriyetlere göndermesi kimini de tamamen buldukları ortamdan uzaklaştırdığını dile getirmiştir. Birkaç edebiyatçının toplanıp eser incelemesinin bile suç sayıldığı bir dönemde oluşumlarını sürdürmeye çalışan Servet-i Fünûn'cular bütün bu baskılar altında eserlerini kaleme almışlardır. Tanışmaları ve Akıma Dönüşmeleri alt başlığında yazar, sanatın ileriye dönük sürekli bir değişim içerisinde olduğunu belirtmiş ve Servet-i Fünûn'un oluşum ve ortaya çıkışlarıyla ilgili görüşlere yer vermiştir. *Kırk Yıl*'da bu oluşumun hayatın doğal akışının içinde geliştiği belirtilmiş ve Rezaizade Mahmut Ekrem'in bu oluşumdaki rolüne değinmiştir.

Eski Edebiyat Yanlılarıyla Yaptıkları Kavgalar alt başlığında eski yeni tartışmasının sadece bir edebi tartışma olmayıp aynı zamanda bir zihniyet çatışması olduğunu dile getirmiştir. Bu çatışma sadece Türk edebiyatında değil dünya edebiyatında da yaşanmıştır. Bizde Tanzimat döneminde Muallim Naci ve Rezaizade Mahmut Ekrem'le başlayan bu tartışmalar Servet-i Fünûn döneminde de devam eder. Halit Ziya *Kırk Yıl*'da bu tartışmalarla ilgili düşüncelerine yer vermiştir. Sarayın desteğiyle Baba Tahir isimli bir kişinin karşısına çıktığı ve Baba Tahir'e Servet-i Fünûncuları ezme görevi verdiği değinir. Bunun yanında Muallim Naci destekçileri varlığını sürdürür ve Servet-i Fünûncuların karşısına geçip onları dinsizlik, züppelik, Avrupalılaşmak, dekadancılıkla suçlamışlardır. Karşıtların içinde Ahmet Rasim, Ali Kemal, Ahmet Mithat Efendi gibi isimler de yer alır. Bu tartışmaların odağında Servet-i Fünûn sanatçılarının kullandığı dil de vardır. Servet-i Fünûn topluluğu dağılana kadar bu tartışmaların içinde olmuştur.

Dağılışları ve Sonrası alt başlığında Servet-i Fünûn'un dağılış sürecini anlatırken Tefvik Fikret'in hırçın tutumunun süreci başlattığına değinmiş, bununla birlikte çözülme süreci devam etmiştir. Algül, bu bölümde dağılıştan sonra grup üyelerinin yaptıkları ve II. Meşrutiyet'in ilanı ve baskıcı tutumun ortadan kalktığını da belirtmiştir.

Algül, Türk Edebiyatına ve Diline Katkıları alt başlığında Servet-i Fünûn topluluğunun Türk edebiyatına, diline, kültürüne ve dolaylı yönden de siyasal hayatına yaptığı katkıları dile getirmiştir.

İkinci bölümün diğer ana başlığı Şair ve Yazarlar'dır. Halit Ziya'nın Edebiyat Anlayışı alt başlığında Halit Ziya'nın *Kırk Yıl*'da kendi edebi anlayışının anlattığı bölümler üzerinde durur. Halit Ziya'nın çocukluk yıllarında kitap okuma sevgisi, edebiyata yönelişi ve yazın hayatına girişini anlatır. Halit Ziya'nın *Kırk Yıl*'da kendi edebi anlayışı üzerine yaptığı değerlendirmelerle beraber kitaplarının kaleme alışı sürecine yer verir.

İkinci bölümün diğer alt başlıkları sırasıyla Tefvik Fikret, Cenap Şahabettin, Ali Ekrem, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit, Rezaizade Mahmut Ekrem, Muallim Naci, Hüseyin Rahmi,

Ahmet Haşim, Diğer Şair ve Yazarlar'dır. Bu başlıklar altında yazar, Halit Ziya'nın *Kırk Yıl*'da hem Servet-i Fünûn'un hem de dönemin yazar ve şairleri hakkında verdiği bilgileri aktarır.

Üçüncü bölümde Algül, iki alt başlığa yer vermiştir. Bunlar: Basın, Gazete ve Dergiler'dir. Basın alt başlığında Halit Ziya'nın *Kırk Yıl*'da Türk basınıyla ilgili deşindiği bölümlere yer verir. Gazeteler ve Dergiler alt başlığında ise Halit Ziya'nın incelenen eserinde yer verdiği dönemin gazete ve dergileriyle ilgili bilgileri aktarmıştır.

Algül, sonuç bölümünde *Kırk Yıl*'da Halit Ziya'nın kendi kaleminden dönemin siyasal hayatını, Servet-i Fünûn'un oluşumu ve oluşum öncesi ortamın yansıtılması, Servet-i Fünûn şairlerinin birbirleriyle ilişkileri, Halit Ziya'nın yazınsal hayatının oluşmasının adım adım keşfedilmesini değerlendirmiş ve o dönemde yaşanan bütün sıkıntılara, sansürlere, karşı çıkışlara rağmen bu topluluğun üyelerinin düşüncelerinden ve üretkenliklerinden vazgeçmediklerine değinmiştir.

Serve-i Fünûn'un bütün üyeleri gibi Halit Ziya da eserlerini büyük bir titizlikle yazar. "Halit Ziya *Kırk Hayatlar* sansürün kırmızı kaleminden geçsin diye çok dikkatli bir dil kullandığını vurgular" (Algül, 2020:169). İstibdad döneminde kırmızı kalem dönemin birçok eserinin takıldığı bir duvardır. Ağır bir sansür altında eser kaleme alan Halit Ziya da kırmızı kaleme takılmamak için çaba sarf etmiştir.

Kırmızı Kalem neden okunmalı? Doç. Dr. Ali Algül, bu eseri kaleme almakla dönemin karanlık noktalarını o yılların en önemli kalemlerinden biri olan Halit Ziya'nın ağızından aydınlatmış ve bilimsel kaynaklardan da yararlandığı için *Kırmızı Kalem* okunmalı, okutulmalıdır.